

## **Visibility and citedness Study of Iranian English-language Agricultural Journals as Reflected in the Scopus Database**

Alireza Bahmanabadi<sup>1\*</sup>  
Javad Bashiri<sup>2</sup>

1. Research Instructor, Agricultural center for Information science & Technology, Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Tehran, Iran. (Corresponding Author)

2. Research Instructor, Agricultural center for Information science & Technology, Agricultural Research, Education and Extension Organization (AREEO), Tehran, Iran.

Email: j.bashiri@areeo.ac.ir

Email: reza.bahman@gmail.com

### **Abstract**

Date of Reception:  
25/05/2019

**Purpose:** The purpose of this study was to evaluate the international visibility of Iranian agricultural journals published in English language in terms of their received citation.

Date of Acceptation:  
25/12/2019

**Methodology:** This research is applied one and has employed citation analysis method. The research has been also done with a descriptive-analytical approach. The research population consists of 33 English-language agricultural journals published in Iran.

**Findings:** By 2016, these journals have produced 7476 articles that 2496 (33.4%) of them have received at least one citation. Approximately half of the citing journals are qualitatively placed in the first and second quarters of the Scimago ranking. The number of authors citing to these journal is 38,322 from 147 countries of which 26.29% are Iranians. On the other hand, 27498 authors from 102 countries have contributed to the compilation of articles in these journals, of which 73.8% are Iranians. According to the findings, structure of editorial staff has no effect on citation rate of these journals.

**Conclusion:** The results of this study show that the citation rate of Iranian English language journals in the field of agriculture is comparable with the regional countries. Citing journals have an acceptable quality level, although a significant part of them are Iranian ones. These journals are not well known to international writers, and the editorial staff of the journals are predominantly Iranian, although this does not have much influence on the citation rate of these journals.

**Keywords:** English-language Journals; citations; Agricultural journals; Scopus; Iran.

## بررسی میزان استنادپذیری و رؤیت‌پذیری مقالات نشریات انگلیسی‌زبان ایرانی در حوزه کشاورزی بر اساس داده‌های پایگاه اسکوپوس

علیرضا بهمن‌آبادی<sup>\*۱</sup>

جواد بشیری<sup>۲</sup>

۱. مربی پژوهشی، مرکز فناوری اطلاعات و اطلاع رسانی کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران (نویسنده مسئول).

۲. مربی پژوهشی، مرکز فناوری اطلاعات و اطلاع رسانی کشاورزی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران. Email: j.bashiri@areeo.ac.ir

Email: reza.bahman@gmail.com

### چکیده

**هدف:** هدف این پژوهش بررسی میزان استفاده از مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران در سطح بین‌المللی است.

**روش‌شناسی:** این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش تحلیل استنادی و کتابخانه‌ای بوده که با رویکرد توصیفی-تحلیلی انجام شده است. جامعه پژوهش ۳۳ مجله انگلیسی‌زبان کشاورزی هستند که در ایران منتشر می‌شوند.

**یافته‌ها:** از میان ۷۴۷۶ مقاله منتشرشده توسط این مجلات، ۳۳/۴ درصد آنها دست‌کم یک استناد و در مجموع ۹۵۹۰ استناد دریافت کرده‌اند. حدود نیمی از مجلات استنادکننده به لحاظ کیفی در چارک‌های اول و دوم پایگاه سایماگو قرار می‌گیرند تعداد نویسندگان این مقالات ۳۸۳۲۲ نفر از ۱۴۷ کشور بوده که تنها ۲۹/۲۶ درصد آنان ایرانی هستند. از سوی دیگر، ۲۷۴۹۸ نویسنده از ۱۰۲ کشور در تدوین مقالات این مجلات نقش داشته‌اند که ۷۳/۸ درصد آنان ایرانی هستند. همچنین ۶۱۶ نفر از ۵۰ کشور مختلف به‌عنوان عضو هیئت تحریریه ۳۳ مجله مورد بررسی فعالیت می‌کنند که ۶۴ درصد آنان ایرانی هستند.

**نتیجه‌گیری:** نتایج نشان می‌دهند میزان استنادآوری مجلات مورد بررسی در مقایسه با کشورهای منطقه‌ای از سطح مناسبی برخوردار است. مجلات استنادکننده از سطح کیفی قابل قبولی برخوردارند. مجلات مورد بررسی نزد نویسندگان بین‌المللی چندان شناخته‌شده نیست و اعضای هیئت تحریریه آنها عمدتاً ایرانی هستند.

**واژگان کلیدی:** مجلات علمی؛ مجلات کشاورزی؛ مجلات انگلیسی‌زبان؛ تحلیل استنادی، رؤیت‌پذیری.

صفحه ۱۹۴-۱۷۳

دریافت: ۱۳۹۸/۳/۴

پذیرش: ۱۳۹۸/۱۰/۴

## مقدمه و بیان مسئله

مجلات علمی یکی از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی برای پژوهشگران و جامعه علمی هر کشور به شمار می‌آیند. این مجلات به‌عنوان بستری برای تبادل جدیدترین دستاوردهای علمی و فنی میان صاحب‌نظران و دانشمندان حوزه‌های مختلف علمی عمل می‌کنند و حتی در عصر دیجیتال که نگاهی کاملاً متفاوت به عرصه انتشارات دارد از اهمیت این ابزار علمی کاسته نشده است. به گفته گل و فلاناچین<sup>۱</sup> (۲۰۰۸) مجلات علمی نه تنها به‌عنوان دروازه‌بان‌ها بلکه به‌عنوان دروازه‌هایی برای اشاعه تحقیقات کیفی خدمت می‌کنند و در انتقال دانش در بین متخصصان نقش اساسی دارند.

از سوی دیگر باید اشاره کرد کشاورزی در ایران از قدمتی طولانی برخوردار است. با این حال نگاه علمی به این حوزه نسبتاً جدید بوده و به ابتدای دهه ۱۳۲۰ بازمی‌گردد (بهمن‌آبادی و زارع، ۱۳۹۳). انتشار مجلات علمی نیز در این حوزه تقریباً هم‌زمان با تأسیس مراکز هم‌چون دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران یا مؤسسه واکسن و سرم‌سازی رازی شروع شده و در دو دهه اخیر رشد و نضج فراوانی یافته است.

در حال حاضر تعداد زیادی مجله علمی و پژوهشی در حوزه‌های مختلف علمی به زبان فارسی منتشر می‌شود. علاوه بر آن، طی یک دهه اخیر به‌واسطه افزایش تولیدات علمی در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی ایران، برخی نهادها و مؤسسات علمی کشور شروع به انتشار مجلات انگلیسی‌زبان کرده‌اند. این مجلات علاوه بر انتشار مقالات دانشجویان و پژوهشگران ایرانی، پذیرای مقالات و مطالب پژوهشگران و نویسندگان سایر کشورها نیز هستند. انتشار مجله بین‌المللی به زبان انگلیسی علاوه بر اینکه بستری برای انعکاس فعالیت‌های علمی پژوهشگران به شمار می‌آید شاخص و پرستیژی برای مؤسساتی هستند که به‌عنوان ناشر این مجلات به شمار می‌آیند و باعث می‌شود این نهادهای علمی در سطح جهان و نزد همکاران خود بهتر شناخته شوند.

به موازات افزایش تعداد مجلات علمی، موضوع ارزیابی آنها نیز از دیدگاه‌های مختلف اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. برای ارزیابی مجلات روش‌های مختلفی وجود دارد. پوریس<sup>۲</sup> (۲۰۰۵) از جمله به دو رویکرد مختلف در ارزیابی مجلات اشاره می‌کند: یکی بر اساس نظرات صاحب‌نظران (شامل رؤسای گروه‌های آموزشی دانشکده‌ها و پژوهشگران برجسته) که طی آن نظرات این افراد در مورد مجله یا گروهی از مجلات گردآوری و تحلیل می‌شود و دیگری تعیین رتبه مجلات بر اساس تحلیل‌های استنادی. در روش اخیر ملاک سنجش میزان استفاده از مقالات و مجلات، بررسی اطلاعات استنادی است که از طریق پایگاه‌هایی همچون وب‌آو‌ساینس، اسکوپوس، گوگل اسکولار یا از طریق شبکه‌های اجتماعی علمی (همچون ریسرچ‌گیت یا مندلی) در اختیار قرار می‌گیرد. استفاده از میزان استناد به مقاله به‌عنوان شاخص ارزیابی، با وجود همه نارسایی‌ها و مشکلات خود، همچنان شناخته‌شده‌ترین و پراستفاده‌ترین شاخص برای ارزیابی کیفیت مقالات و مجلات علمی می‌باشد.

در این میان، ارزیابی مجلات انگلیسی‌زبان ملی به خاطر هدف و ساختار خاص آنها نیازمند رویکرد ویژه‌ای است. به گفته آندری، تئودرسکا، و میریکا (۲۰۱۶) روش‌های مختلف کتاب‌شناختی برای سنجش بین‌المللی بودن مجلات علمی ارائه شده است. ساده‌ترین رویکرد، بررسی توزیع ملی نویسندگان یا استنادکنندگان بوده است. این رویکرد در کشورهای کوچک (با اجتماعات کوچک دانشگاهی) به‌عنوان وسیله‌ای برای ارزیابی بین‌المللی بودن مجلات ملی‌شان

1 . Goehl & Flanagin

2 . Pouris

مورد توجه ویژه قرار گرفته است. محققان همچنین به منظور اندازه‌گیری سهم هم‌تألفی در داخل و خارج از کشور، پیوندهای هم‌تألفی را در سطح مقاله یا در سطح مجله مطالعه کرده‌اند. برخی پژوهشگران دیگر درجه بین‌المللی‌سازی را با استفاده از گزینه‌های انتخاب نشر از نظر زبان و ناشران تجاری بررسی کرده‌اند، رویکردی که مربوط به مطالعه ساختار قدرت در علم است. نهایتاً گروهی دیگر از پژوهشگران، روی ساختار ملی هیئت تحریریه، که بیان مستقیم ساختار قدرت است تمرکز کرده‌اند؛ زیرا اعضای هیئت‌مدیره را می‌توان همچون دروازه‌بان‌های علمی تلقی کرد.

بر اساس آمار وزارت علوم تحقیقات و فناوری (۱۳۹۶) ۱۵۱ نشریه به زبان انگلیسی در رشته‌های مختلف علمی در کشور منتشر می‌شوند. از این میان ۳۴ نشریه به حوزه کشاورزی (شامل اکولوژی، باغبانی، بیوتکنولوژی و ژنتیک گیاهی، زراعت، گیاه‌پزشکی، علوم دام، شیلات، صنایع غذایی، علوم ترویج، آبخیزداری، بیابان، محیط‌زیست، مرتع و دام‌پزشکی) تعلق دارد. با وجود تلاش‌ها و سرمایه‌گذاری‌های مادی و معنوی که در این جهت صورت می‌گیرد انتظار می‌رود مقالات این دسته از نشریات به گونه‌ای شایسته مورد استفاده قرار گیرد. می‌توان پذیرفت هدف از انتشار این گونه مجلات آن است که نهایتاً دیده و خوانده شده و مورد استفاده قرار گیرند، فرایندی که می‌توان از آن تحت عنوان بین‌المللی‌شدن مجله یاد کرد. با این حال تاکنون شواهد خاصی مبنی بر اینکه این مجلات تا چه حد به این هدف دست یافته باشند وجود ندارد. از این رو، پژوهش حاضر به دنبال بررسی این مسئله است که بنا بر داده‌های استنادی، مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران تا چه حد توانسته‌اند در سطح جهانی مورد توجه قرار گرفته و مقالات آنها مورد استفاده قرار گیرند. برای این منظور، پژوهش حاضر با استفاده از داده‌های پایگاه استنادی اسکوپوس تلاش کرده است تا میزان استفاده از مقالات این نشریات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران، که بر اساس استنادات صورت گرفته به آنها مشخص می‌شود را شناسایی نماید. ارزیابی مجلات به این شکل باعث خواهد شد تا تصویر روشن‌تری از محتوا و عملکرد این مجلات به دست داده شود و در صورت لزوم برنامه‌ریزی‌های اصلاحی برای آنها اعمال شود.

## سؤال‌های پژوهش

۱. مقالات استنادکننده به مقالات مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی چه ویژگی‌هایی (نام و اعتبار نشریه، سال انتشار و ترکیب ملیتی نویسندگان) دارند؟
۲. مقالات استنادشونده مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی از چه ویژگی‌هایی (ترکیب ملیتی نویسندگان، سال انتشار، نام نشریه و حوزه موضوعی نشریه) برخوردارند؟
۳. پراستنادترین مقالات مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی کدام مقالات هستند؟
۴. وضعیت خوداستنادی (استناد یک مؤلف به آثار خود) در مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی چگونه است؟
۵. آیا ارتباطی میان ترکیب ملیتی نویسندگان و اعضای هیئت تحریریه مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی و میزان استناد به آنها وجود دارد؟

## چارچوب نظری

علم‌سنجی بنا به تعریف، مطالعه جنبه‌های کمی فرایند علم به‌عنوان یک سیستم ارتباطی است. این حوزه به‌طور محوری، اما نه تماماً، به تحلیل استنادها در متون علمی می‌پردازد (مینجر و لیدسدورف، ۲۰۱۵). اساس کار علم‌سنجی بر بررسی چهار متغیر اساسی شامل مؤلفان، انتشارات علمی، مراجع و ارجاعات استوار می‌باشد. علم‌سنجی بر آن است با استفاده از بررسی جداگانه این متغیرها با ترکیبی مناسب از شاخص‌های مبتنی بر این متغیرها خصایص علم و

بررسی میزان استنادپذیری و رؤیت‌پذیری مقالات نشریات انگلیسی‌زبان ایرانی در حوزه کشاورزی ...

پژوهش علمی را نمایان سازد (براون، گلانزل، و شویرت، ۱۳۷۴). درحالی‌که علم‌سنجی می‌تواند، و تا حدودی توانسته بسیاری از جنبه‌های دیگر پویایی علم و فناوری را مورد مطالعه قرار دهد، در عمل حول یک مفهوم اصلی توسعه یافته است: استناد. عمل استناددادن به تحقیقات شخص دیگر، پیوندهای لازم میان افراد، اندیشه‌ها، مجلات و مؤسسات را برای ایجاد زمینه یا شبکه‌ای تجربی فراهم می‌کند که می‌تواند به صورت کمی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد (مینجر و لیدسدورف<sup>۱</sup>، ۲۰۱۵).

همان‌طور که زیت و باسکولارد<sup>۲</sup> (۱۹۹۸) اشاره می‌کنند، مجلات علمی درحقیقت یکی از موضوعات مهم حوزه کتابداری و نیز کتاب‌سنجی هستند و بررسی رؤیت‌پذیری آنها از طریق ضریب تأثیر یا اثرگذاری از توجه ویژه‌ای برخوردار است. در همین راستا باید ضریب تأثیر و میزان کل استناد را دو شاخص مهم در ارزیابی کیفیت علمی و تأثیر مجلات علمی دانست (وانگ، وانگ، و ولدون، ۲۰۰۷). به گفته سامارکو<sup>۳</sup> (۲۰۰۸) از ضریب تأثیر مجلات به عنوان شاخصی برای ارزیابی کیفیت مجله و میزان استقبال از مقالات منتشرشده در آن استفاده می‌شود. در همین حال با گسترش فضای اینترنت و دسترسی‌های آسان‌تر به منابع علمی، از مفهومی به نام رؤیت‌پذیری نیز یاد می‌شود که به سهم خود می‌تواند در دیدن، دسترسی، و استفاده و استناد به مقالات مجلات نقش مهمی داشته باشد. پژوهش حاضر با تکیه بر شاخص‌های مهم علم‌سنجی و از جمله میزان استنادهای صورت‌گرفته به مقالات مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران تلاش کرده است تا میزان بهره‌برداری و ارزشمندبودن این مقالات را در سطح جهانی ارزیابی کند.

## پیشینه پژوهش

### پیشینه پژوهش در داخل

عبدخدا، نورزی، و محمدی (۱۳۹۰) موضوع خوداستنادی و شاخص آنی ۱۶ مجله انگلیسی‌زبان ایرانی حوزه پزشکی نمایه‌شده در پایگاه اسکوپوس را مورد بررسی قرار داده‌اند. یافته‌های پژوهش آنان نشان می‌دهند که نسبت تعداد مقالات با تعداد استنادها رابطه مستقیم دارند. همچنین به ۳۲۸۷ مقاله موجود ۱۷۳۹ استناد صورت‌گرفته که میزان خوداستنادی در آنها نیز ۲۹/۶۴ درصد است. زاهدی (۱۳۹۲) به بررسی رؤیت‌پذیری و استناد مقالات منتشرشده ۴۳ مجله بین‌المللی ایرانی (انگلیسی‌زبان) در مندلی پرداخته است. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهند حدود نیمی از مقالات مورد بررسی، در شبکه مندلی ذخیره شده و این گروه از مقالات رتبه استنادی بالاتری هم دریافت کرده‌اند. عرفان‌منش و نوجوان (۱۳۹۵) نیز به ارزیابی جایگاه کیفی و میزان رؤیت‌پذیری مجله‌های نمایه‌شده ایرانی در پایگاه گزارش استنادی نشریات پرداخته‌اند. آنان در این پژوهش ۱۶۴۷۱ مقاله از ۳۸ مجله ایرانی را مورد بررسی قرار داده و نتیجه می‌گیرند که پژوهشگران خارجی در تألیف ۳۴/۸ درصد از مقاله‌های منتشرشده نقش داشته‌اند. همچنین فقط ۳۰/۶ درصد از استنادهای دریافتی مجله‌های مذکور از سوی مقاله‌های نویسندگان خارجی و یا مقاله‌های مشارکتی نویسندگان ایرانی و خارجی بوده است.

1 . Mingers & Leydesdorff  
2 . Zitt & Bassecoulard  
3 . Sammarco

## پیشینه پژوهش در خارج

رن و روسیو<sup>۱</sup> (۲۰۰۲) رؤیت‌پذیری مجلات بین‌المللی چینی در حوزه شیمی و فیزیک که در پایگاه آی اس آی نمایه شده‌اند را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده‌اند که این مجلات از رؤیت‌پذیری پایینی در سطح جهان برخوردارند. بر اساس یافته‌های آنان، در سال ۱۹۹۸ به ۱۱۴۵۶ مقاله حوزه شیمی و فیزیک ۳۹۶۱ استناد صورت گرفته است که از این میان حدود ۲۴ درصد آن خوداستنادی بوده است. پوریس<sup>۲</sup> (۲۰۰۵) نیز به ارزیابی میزان رؤیت‌پذیری ۱۷ مجله‌ای که در آفریقای جنوبی منتشر و در پایگاه آی اس آی نمایه شده پرداخته است. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهند در سال ۲۰۰۲ در ۱۷ مجله مزبور ۶۱۹ مقاله منتشر شده است که میزان استناد به این مقالات ۸۱۸۶ مورد بوده است. آراجو رویز<sup>۳</sup> و همکاران (۲۰۰۵) نیز با استفاده از پایگاه آی اس آی و پایگاه علمی داخلی کوبا، مقالات علمی کشور کوبا را از حیث رؤیت‌پذیری، کیفیت، و الگوی همکاری طی سال‌های ۱۹۸۸ تا ۲۰۰۳ بررسی کرده‌اند. آنان دریافتند طی این سال‌ها ۷۱۴۱ مقاله از پژوهشگران کوبایی در پایگاه آی اس آی نمایه شده است که از این تعداد مقاله، ۱۹۱۵۱ مرتبه مورد استناد قرار گرفته‌اند. وانگ، وانگ، و ولدون<sup>۴</sup> (۲۰۰۷) میزان بین‌المللی شدن ده مجله دانشگاهی انگلیسی‌زبان که در چین منتشر می‌شوند را با استفاده از شاخص‌های علم‌سنجی بررسی کرده و نتیجه می‌گیرند برحسب ضریب تأثیر و سهم مقالات بین‌المللی، میزان رؤیت‌پذیری این مجلات در سطح بالایی قرار ندارند. زینب<sup>۵</sup> (۲۰۰۸) بر مبنای پایگاه گوگل اسکولار میزان بین‌المللی شدن ۲۹۹ مقاله دو نشریه ریاضی و علوم کامپیوتر مالزی که در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۷ منتشر شده‌اند را در پژوهش خود بررسی کرده است. به استناد نتایج پژوهش وی، حدود ۶۰ درصد مقالات از پژوهشگران خارجی بوده است. همچنین از ۱۶۴ مقاله مجله ریاضی تنها ۴ مقاله آن در مجموع ۱۴ استناد و از ۱۳۵ مقاله مجله علوم کامپیوتر ۴۵ مقاله آن در مجموع ۸۸ استناد دریافت کرده‌اند. پارک و لیدسدورف<sup>۶</sup> (۲۰۰۸) نیز با توجه به اینکه عملکرد استنادی مجلات کره‌ای هنوز رقابتی نیست، با استفاده از روش تحلیل شبکه‌های اجتماعی وضعیت استنادی ده مجله علمی کشور کره که در پایگاه آی اس آی نمایه شده است را بررسی کرده‌اند. آنها نتیجه می‌گیرند که این مجلات کره‌ای بیشتر به‌عنوان محلی برای انتشار و نه به‌عنوان یک مجرای پژوهشی یا منابع اطلاعاتی در میان دانشمندان کشور عمل می‌کنند. کولازو ریوس<sup>۷</sup> و همکاران (۲۰۰۸) با هدف هدف کلی تعیین میزان حضور، عوامل تأثیرگذار (ضریب تأثیر)، الگوهای نشر-استناد و پویایی رشد مجلات علمی کشورهای لاتین نمایه‌شده در SCI و SSCI در دهه اخیر، الگوی انتشار و استناد به ۵۵ مجله منتشرشده توسط کشورهای آمریکای لاتین را بررسی کرده‌اند. این مجلات در پایگاه آی اس آی نمایه می‌شوند و بین سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۳ در مجموع ۳۵,۰۷۷ مقاله منتشر کرده‌اند. میزان استناد به این مقالات ۱۴۸۱۳ مورد بوده است که ۱۰ درصد آن از کشورهای منطقه و ۹ درصد آن از بقیه نقاط دنیا بوده است. داورپناه و بهروزفر (۲۰۰۹) نیز میزان رؤیت‌پذیری ۷ مجله انگلیسی‌زبان ایرانی که در پایگاه آی اس آی نمایه شده‌اند را موضوع پژوهش خود قرار داده‌اند. طی این پژوهش، آنان ۱۲۹۸ مقاله این مجلات را که طی ساله‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۶ منتشر شده است را بررسی کرده و نتیجه می‌گیرند که این

1. Ren & Rousseau
2. Pouris
3. Araujo Ruiz
4. Wang & Weldon
5. Zainab
6. Park & Leydesdorff
7. Collazo-Reyes

بررسی میزان استنادپذیری و رؤیت‌پذیری مقالات نشریات انگلیسی‌زبان ایرانی در حوزه کشاورزی ...

مقالات با دریافت مجموعاً ۳۹۸ استناد نسبت به مقالات غیرایرانی رؤیت‌پذیری به‌مراتب پایین‌تری دارند. هی و لیو<sup>۱</sup> (۲۰۰۹) در پژوهش خود میزان بین‌المللی بودن سه نشریه حوزه شیمی که مربوط به سه کشور مختلف (چین، انگلستان، و ژاپن) را بررسی کرده‌اند. این سه مجله در کشور انگلستان منتشر و در پایگاه آی اس آی نمایه می‌شوند و در این مطالعه از حیث الگوهای جغرافیایی هیئت تحریریه، نویسندگان، و استنادات با یکدیگر مقایسه شده‌اند. نتایج حاصل از پژوهش آنان نشان می‌دهند نشریات چینی در هر سه مورد از هم‌تایان خود رتبه نازل‌تری دارند. نتایج پژوهش کیم<sup>۲</sup> (۲۰۱۰) نشان می‌دهند رابطه‌ای میان ترکیب بین‌المللی هیئت تحریریه و نویسندگان خارجی با سنج‌های استنادی وجود ندارد، هرچند اعضای بین‌المللی هیئت تحریریه و نویسندگان خارجی در ۱۷ مجله علمی کشور کره به‌طور چشمگیری افزایش یافته است. یافته‌های رام، کاتاریا، و احمد<sup>۳</sup> (۲۰۱۴) در ارزیابی رؤیت‌پذیری ۱۱ مجله هندی هندی نمایه‌شده در پایگاه آی اس آی نشان می‌دهند ضریب تأثیر این مجلات جملگی کمتر از ۰/۵ بوده و هفته‌نامه سیاسی و اقتصادی بیشترین استناد را داشته است. میزان خوداستنادی در این مجلات نیز بسیار متداول بوده است. چینچیللا رودریگز، میگوئل، و مویا‌آنه‌گوان<sup>۴</sup> (۲۰۱۵) با بررسی عواملی که رؤیت‌پذیری مجلات علوم انسانی و اجتماعی کشور آرژانتین را تحت تأثیر قرار می‌دهد اشاره می‌کنند مقالاتی که به موضوعات ملی پرداخته‌اند و زبان پرتغالی‌زبان رایج آنهاست رؤیت‌پذیری بین‌المللی به دست آورده‌اند. درعین حال مقالاتی که به موضوعات جهانی می‌پردازند عمدتاً به زبان انگلیسی نگاشته شده و چندنویسنده‌گی در آنها وجه غالب است. استناد به این مقالات تنها توسط محدوده جغرافیایی پژوهش تعیین نشده بلکه زبان مقاله، هم‌تالیفی، و پیشینه مجله در این امر اهمیت دارد. آندری، تئودرسکا، و میریکا<sup>۵</sup> (۲۰۱۶) نیز با ارزیابی میزان رؤیت‌پذیری ۱۰ مجله علوم اجتماعی رومانی موجود در پایگاه داده‌های مؤسسه اطلاعات علمی نتیجه می‌گیرند میزان رؤیت‌پذیری این مجلات نسبتاً پایین است، تعداد نویسندگان خارجی به‌عنوان درصدی از کل نویسندگان کمتر از ۳۰ درصد است و میزان خوداستنادی نیز از ۰/۶۸ به ۰/۹۷ در سال‌های مورد بررسی رسیده است.

### جمع‌بندی از مرور پیشینه

رؤیت‌پذیری مجلات بین‌المللی که در کشورهای غیرانگلیسی‌زبان منتشر شده و در پایگاه‌های استنادی نمایه می‌شوند از دیدگاه‌های مختلف شامل ترکیب هیئت تحریریه، میزان مشارکت نویسندگان خارجی، ضریب تأثیر، میزان استناد و خوداستنادی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج میزان استناد به این مجلات در کشورهای مختلف متفاوت‌اند؛ به‌گونه‌ای که برای نمونه در برخی کشورها مانند کوبا یا آفریقای جنوبی میزان استناد به مقالات مجلات این کشورها بالا بوده و در برخی کشورهای دیگر همچون چین یا رومانی میزان رؤیت‌پذیری برحسب استنادها بسیار پایین‌تر بوده است. سهم نویسندگان خارجی در حد یک‌سوم بوده و درعین حال این عامل تأثیر چندانی در میزان دریافت استناد نداشته است. میزان خوداستنادی در بسیاری از موارد زیاد گزارش شده است. مقالات ایرانی که به‌صورت کلی بررسی شده و محدود به موضوع خاصی نبوده نیز در گروه مجلاتی قرار گرفته‌اند که میزان رؤیت‌پذیری آنها زیاد نیست. علاوه‌براین در پژوهش‌های موجود هیچ‌یک به‌طور خاص به مجلات مرتبط با حوزه کشاورزی نپرداخته‌اند.

- 1 . He & Liu
- 2 . Kim
- 3 . Ram, Kataria & Ahmad
- 4 . Chinchilla-Rodrı, Miguel, & Moya-Anego'n
- 5 . Andrei, Teodorescu, & Mirica

## روش شناسی پژوهش

برای انجام این پژوهش علاوه بر روش کتابخانه‌ای، از روش‌ها و شاخص‌های متداول علم‌سنجی استفاده شده است. بر مبنای فهرست آبان ماه ۱۳۹۵ مجلات معتبر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۳۴ عنوان نشریه انگلیسی‌زبان در حوزه کشاورزی شناسایی گردید. در این میان، یکی از عناوین این سیاهه مجله (Desert) به خاطر تک‌واژه‌ای بودن و عدم امکان شناسایی آن در فیلد ارجاعات به‌عنوان نام نشریه از حیطه بررسی خارج شد؛ بنابراین جامعه پژوهش از ۳۳ مجله انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی تشکیل می‌شود. در مرحله بعد، عناوین هر یک از این مجلات در فیلد ارجاعات (References) پایگاه استنادی اسکوپوس و بدون در نظر گرفتن محدودیت زمانی جستجو شدند. اشکال مختلفی که نام یک نشریه ممکن است به خود گرفته باشد (مانند انواع خلاصه‌نویسی‌ها یا تغییر نام یک نشریه در طول زمان) نیز تا جای ممکن در این جستجوها لحاظ شد. نتایج به‌دست‌آمده برای حصول اطمینان از اینکه عبارت مورد نظر در قسمت منابع و مراجع مقالات ذکر شده است، مورد به مورد واریسی گردید. در این قسمت همچنین نوعی جستجوی تو در تو انجام شد به این معنی که در مواردی که در مقابل عبارت جستجو شده تعداد استنادهای به مقاله نیز ذکر شده بود، این استنادها نیز جداگانه بازیابی و ذخیره گردید. در نهایت فهرست نتایج ذخیره‌شده در پایگاه اسکوپوس در قالب فایل CSV به برنامه اکسل منتقل شد تا مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. در برنامه اکسل نیز دوباره نتایج به‌دست‌آمده برای اطمینان از اینکه نام نشریه مورد نظر به‌درستی بازیابی شده است مورد بررسی قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (گروه‌بندی داده‌ها و شاخص‌های مرکزی) و در قسمت بررسی همبستگی‌ها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد.

از سوی دیگر مشخصات مقالات مجلات مزبور شامل عنوان، نام نویسنده، و وابستگی سازمانی آنان نیز به‌صورت جداگانه از سایت‌های وب این مجلات استخراج گردید. بر همین مبنای مشخصات اعضای هیئت تحریریه مجلات نیز از سایت‌های وب آنها استخراج شد. در مواردی که اطلاعات مورد نیاز در سایت‌های وبی مجلات موجود نبوده از اینترنت یا تماس مستقیم با نشریه بهره گرفته شده است. برای بررسی کیفی و سنجش رتبه‌بندی مجلات نیز از پایگاه سایماگو<sup>۱</sup> استفاده شد. این پایگاه بر مبنای داده‌های استنادی اسکوپوس نسبت به رتبه‌بندی مجلات اقدام می‌کند و نمایه حاصل از این کار به نام SJR معروف است.

## یافته‌های پژوهش

**پاسخ به سؤال اول پژوهش. مقالات استنادکننده به مقالات مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی چه ویژگی‌هایی (نام و اعتبار نشریه (Impact Factor)، سال انتشار، ترکیب ملیتی نویسندگان) دارند؟**

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد ۲۰۷۸ عنوان مجله به یکی از مقالات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران استناد کرده‌اند که در این میان مجله J. of Agric. Science and Tech با ۱۱۷۱ عنوان، بیشترین میزان استناد را به خود اختصاص داده است. به‌طور کلی تعداد عناوین استنادکننده، یک‌پنجم کل استنادات است. این‌طور به نظر می‌رسد با افزایش میزان استنادات از تعداد عناوین استنادکننده کاسته می‌شود. از لحاظ نوع منابع استنادکننده باید اشاره کرد که مجلات با ۱۸۲۵ مورد استناد (۸۸ درصد) بیشترین استنادها را به مقالات مجلات کشاورزی ایران داشته‌اند. به دنبال آن کتاب‌ها با ۱۶۸ مورد (۸ درصد) و مقالات کنفرانس‌ها با ۶۱ مورد (۳ درصد) از جمله مهم‌ترین منابع استنادکننده به

1 . <https://www.scimagojr.com>



بررسی میزان استنادپذیری و رؤیت‌پذیری مقالات نشریات انگلیسی‌زبان ایرانی در حوزه کشاورزی ...

این مجلات بوده‌اند.

همچنین بررسی کشورهای محل نشر این منابع نشان می‌دهد ۲۰۷۸ منبع استنادکننده متعلق به حدود ۷۰ کشور مختلف هستند. بخش قابل توجهی از ناشران منابع و مجلات استنادکننده از سه کشور انگلستان، آمریکا، و هلند هستند.

از لحاظ کیفیت مجلاتی که به مقالات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران استناد کرده‌اند نیز می‌توان گفت حدود نیمی از این مجلات در چارک اول و دوم قرار گرفته‌اند که گویای کیفیت بالای مجلات استنادکننده است. یافته‌ها نشان می‌دهند حدود ۱۱ درصد (۲۴۱ عنوان) از ۲۰۸۲ عنوان نشریه فاقد هرگونه شاخص رتبه‌بندی در پایگاه سایماگو<sup>۱</sup> بوده‌اند و حدود ۲ درصد (۴۲ عنوان) نیز اگرچه در فهرست مجلات یا منابع سایماگو قرار داشته‌اند اما به هر دلیل رتبه‌ای به آنها تعلق نگرفته است. علاوه بر آن بیشترین عناوین مجلات استنادکننده با ۲۸ درصد (۵۷۵ عنوان) در چارک دوم رتبه‌بندی قرار گرفته‌اند. در مرتبه بعد از آن نیز مجلاتی که در چارک اول قرار دارند با ۲۵ درصد (۵۱۷ عنوان) از بیشترین فراوانی برخوردارند.

در پاسخ به این سؤال که مقالات کدام مجله بیشترین استناد را به مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران داشته‌اند باید گفت که ۴ عنوان مجله ایرانی درواقع بیشترین استناد را به مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران داشته‌اند. باین حال وقتی میزان خوداستنادی مجله‌ای (استناد مقاله یک مجله به مقاله‌ای دیگر از همان مجله) این مجلات را از رقم کلی استناد حذف کنیم، این مجلات در رتبه‌های نسبتاً پایین قرار خواهند گرفت. به این ترتیب می‌توان گفت مجله *Agricultural Water Management* با ۹۶ استناد (۰.۹۷ درصد) به مجلات کشاورزی انگلیسی‌زبان ایرانی رتبه نخست را به خود اختصاص می‌دهد. پس از آن مجله *International Journal of Recycling of Organic Waste in Agriculture* با ۸۸ استناد (۰.۹۲ درصد) و مجله *Zootaxa* با ۸۸ استناد (۰.۹۱ درصد) در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. این مجلات به ترتیب متعلق به کشورهای هلند، ایران، و نیوزیلند هستند و از لحاظ شاخص ضریب تأثیر نیز به ترتیب در چارک‌های اول و دوم و سوم قرار دارند. همچنین برابر اطلاعات این جدول، بیش از نیمی از مجلات استنادکننده در چارک‌های اول و دوم قرار گرفته‌اند.

جدول شماره ۱ منابع استنادکننده را برحسب میزان استنادات آنها دسته‌بندی کرده است.

داده‌های جدول مزبور نشان می‌دهند ۵ عنوان مجله بیش از ۱۰۰ بار (و در مجموع ۱۳۳۰ مرتبه) به مقالات مجلات ایرانی استناد کرده‌اند. بیشترین فراوانی در این جدول مربوط به مجلاتی است که بین ۱۱ تا ۲۰ مرتبه به مجلات مورد بررسی استناد کرده‌اند. داده‌های این جدول همچنین گویای این واقعیت است که ۹۵۹ مجله تنها یک‌بار به مجلات ایرانی کشاورزی استناد کرده‌اند. درواقع می‌توان گفت حدود نیمی از مجلات استنادکننده مسئول تنها ۱۰ درصد استنادات هستند.

درخصوص نویسندگان استنادکننده نیز نتایج به دست آمده نشان می‌دهند در مجموع ۳۸۳۲۲ نویسنده از ۱۴۷ کشور (شامل کشور ایران) به مقالات مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران استناد کرده‌اند. تعداد نویسندگان استنادکننده ایرانی ۱۱۲۱۴ (۲۹/۲۶ درصد)، و تعداد نویسندگان استنادکننده خارجی ۲۷۱۰۸ (۷۰/۷۴ درصد) نفر بوده است. بر این اساس بیش از ۱۳۰ کشور سهمی کمتر از ۱ درصد در استناد به مقالات مجلات کشاورزی انگلیسی‌زبان کشور داشته‌اند.

1 . <http://www.scimagojr.com/>

جدول ۱. دسته‌بندی استنادکنندگان برحسب میزان استناد آنها به مقالات

میزان استناد	تعداد عناوین استنادکننده	درصد از ۲۰۷۸	مجموع استنادات	درصد از ۹۵۹۰
>۱۰۰	۴	۰.۱۹	۱۳۳۰	۱۳.۸۷
۱۰۰-۵۱	۱۲	۰.۵۸	۸۰۸	۸.۴۲
۵۰-۴۱	۷	۰.۳۴	۳۲۱	۳.۳۵
۴۰-۳۱	۱۱	۰.۵۳	۳۸۰	۳.۹۶
۳۰-۲۱	۳۰	۱.۴۴	۷۵۸	۷.۹۰
۲۰-۱۱	۱۰۹	۵.۲۵	۱۵۲۹	۱۵.۹۴
۱۰	۲۱	۱.۰۱	۲۱۰	۲.۱۹
۹	۲۰	۰.۹۶	۱۷۱	۱.۷۸
۸	۳۶	۱.۷۳	۲۸۸	۳.۰۰
۷	۳۴	۱.۶۴	۲۴۵	۲.۵۵
۶	۶۵	۳.۱۳	۳۹۰	۴.۰۷
۵	۷۵	۳.۶۱	۳۷۵	۳.۹۱
۴	۱۱۳	۵.۴۴	۴۵۲	۴.۷۱
۳	۲۱۰	۱۰.۱۱	۶۳۰	۶.۵۷
۲	۳۷۲	۱۷.۹۰	۷۴۴	۷.۷۶
۱	۹۵۹	۴۶.۱۵	۹۵۹	۱۰.۰۰
مجموع	۲۰۷۸	۱۰۰.۰۰	۹۵۹۰	۱۰۰.۰۰

در این میان نویسندگان کشور هند با ۳۷۹۰ استناد (۹/۷۶ درصد)، چین با ۳۵۲۶ استناد (۹/۳۳ درصد)، و در فاصله‌ای قابل توجه برزیل با ۱۶۹۶ استناد (۴/۴۸ درصد) از جمله مهم‌ترین کشورهای بوده‌اند که به مقالات مجلات کشاورزی انگلیسی‌زبان کشور توجه داشته‌اند.

### پاسخ به سؤال دوم پژوهش. مقالات استنادشونده مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی از چه ویژگی‌هایی (ترکیب ملیتی نویسندگان، سال انتشار، نام نشریه، حوزه موضوعی نشریه) برخوردارند؟

جدول شماره ۲ میزان کلی استناد به هریک از مجلات مورد بررسی را به ترتیب درصد مقالات مورد استناد قرار گرفته ارائه می‌دهد.

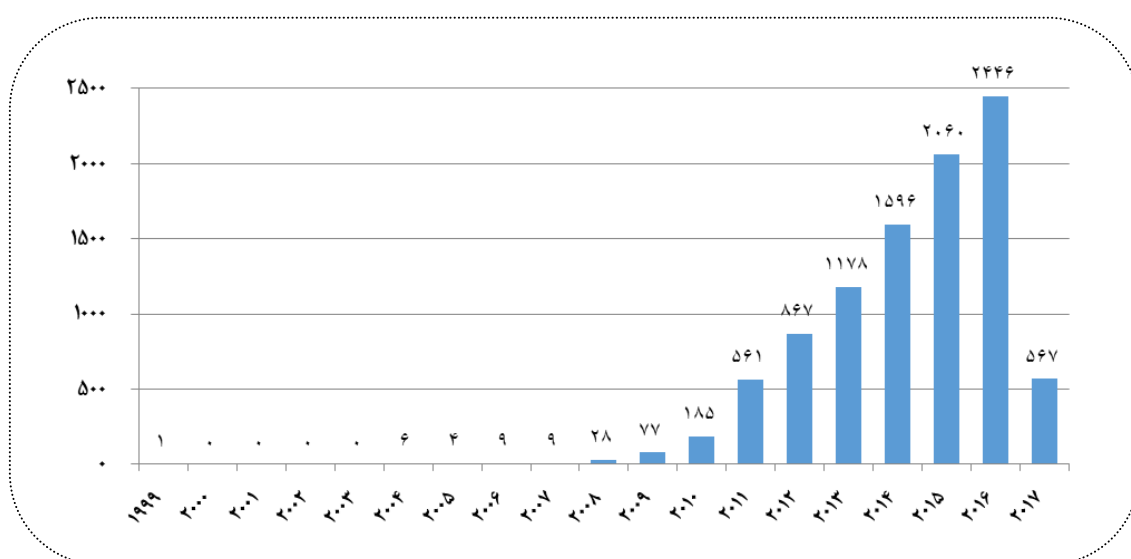
بر اساس یافته‌های این پژوهش، کلیه مقالات ۳۳ مجله مورد بررسی در مجموع ۹۵۹۰ مرتبه مورد استناد قرار گرفته‌اند. با در نظر گرفتن تعداد مقالات منتشرشده از سوی این مجلات می‌توان گفت به ازای هر مقاله دست کم، ۱/۲۸ استناد وجود دارد. بیشترین میزان استناد، به مقالات مجله *Journal of Agricultural Science and Technology* (۳۵۰۶ مورد) بوده است. با این حال اگر نسبت میزان استناد به تعداد مقالات منتشرشده را معیار قرار دهیم می‌توان گفت مجله *International Journal of Plant Production* با نسبت ۵/۴۲ استناد به ازای هر مقاله بیشترین میزان استناد را به خود اختصاص داده است.

جدول شماره ۲. وضعیت استناد به مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی

ردیف	عناوین مجلات	میزان استناد به مقالات این مجله	نسبت میزان استناد دریافت شده به تعداد مقالات مجله	تعداد مقالات مورد استناد قرار گرفته (عنوان)	تعداد مقالات مجله	درصد مقالات مورد استناد قرار گرفته
	Int. J. of Plant Production	۱۸۲۰	۵.۴۲	۲۵۵	۳۳۶	۷۵.۹
	J. of Agri. Sci. and Tech.	۳۵۰۶	۲.۹۰	۷۰۹	۱۲۰۹	۵۸.۶
	J. of Recycling of Organic Waste in Agri.	۲۸۲	۲.۰۴	۹۲	۱۳۸	۶۶.۷
	Ira. J. Of Veterinary Res.	۱۲۶۹	۱.۷۷	۳۷۰	۷۱۸	۵۱.۵
	Ira. J. of Fisheries Sci.	۱۰۷۵	۱.۵۵	۳۲۵	۶۹۴	۴۶.۸
	Archives of Razi Institute	۴۴۹	۱.۱۳	۱۵۳	۳۹۷	۳۸.۵
	Persian J. of Acarology	۱۶۰	۱.۰۴	۶۵	۱۵۴	۴۲.۲
	Caspian J. of Environmental Sci.	۲۴۴	۰.۸۳	۱۰۱	۲۹۵	۳۴.۲
	Crop Breeding J.	۴۳	۰.۶۷	۱۵	۶۴	۲۳.۴
	Veterinary Res. Forum	۲۰۷	۰.۶۳	۷۶	۳۲۹	۲۳.۱
	J. of Crop Protection	۱۰۵	۰.۳۶	۶۱	۲۸۹	۲۱.۱
	Int. J. of Aquatic Biology	۵۵	۰.۲۹	۳۲	۱۹۲	۱۶.۷
	J. of Nuts	۳۴	۰.۲۹	۱۸	۱۱۷	۱۵.۴
	Ecopersia	۳۵	۰.۲۷	۲۵	۱۲۹	۱۹.۴
	Ira. J. of Veterinary Sci. and Tech.	۲۵	۰.۲۴	۱۰	۱۰۴	۹.۶
	Ira. J. of Applied Animal Sciences	۱۲۵	۰.۲۲	۷۶	۵۸۰	۱۳.۱
	Ira. J. of Veterinary Surgery	۳۷	۰.۱۸	۲۴	۲۰۱	۱۱.۹
	J. of Rangeland Sci.	۲۴	۰.۱۱	۲۲	۲۱۴	۱۰.۳
	Int. J. of Horticultural Sci. and Tech	۵	۰.۱۱	۴	۴۷	۸.۵
	Int. J. of Agri. Management and Development	۲۴	۰.۱۰	۱۵	۲۲۹	۶.۶
	Ira. J. of Veterinary Medicine	۳۲	۰.۱۰	۲۲	۳۱۵	۷.۰
	Ira. J. of Aquatic Animal Health	۲	۰.۱۰	۲	۲۰	۱۰.۰
	J. of Plant Physiology and Breeding	۶	۰.۰۸	۲	۷۳	۲.۷
	Applied Food BioTech.	۵	۰.۰۸	۴	۶۴	۶.۳
	J. of Ornamental	۱۰	۰.۰۶	۹	۱۸۰	۵.۰
	Ira. J. Of Genetics and Plant Breeding	۳	۰.۰۶	۳	۴۹	۶.۱
	Mycologia Iranica	۳	۰.۰۶	۲	۴۹	۴.۱
	J. of Plant Molecular Breeding	۲	۰.۰۴	۲	۴۸	۴.۲
	Pultary Sci. J.	۲	۰.۰۳	۱	۶۴	۱.۶
	J. of Insect Biodiversity and Systematics	۱	۰.۰۲	۱	۴۴	۲.۳
	J. of Live Stock Sci. and Tech.	۰	۰.۰۰	۰	۶۸	۰.۰
	Environmental Resources Res.	۰	۰.۰۰	۰	۵۹	۰.۰
	J. of Ruminants Health Research	۰	۰.۰۰	۰	۷	۰.۰
	مجموع	۹۵۹۰	۱.۲۸	۲۴۹۶	۷۴۷۶	۳۳.۴

از سوی دیگر از مجموع ۷۴۷۶ مقاله‌ای که توسط مجلات مورد بررسی منتشر شده، ۲۴۹۶ مورد آنها (۳۳/۴ درصد) یا حدود یک‌سوم آنها دست کم یک استناد دریافت کرده‌اند. بر این اساس، مجله International Journal of Plant Production با ۷۵/۹ درصد، مجله Journal of Agricultural Science and Technology با ۵۸/۶ درصد، و مجله Journal of Recycling of Organic Waste in Agriculture با ۶۶/۷ درصد جزو مجلاتی هستند که مقالات آنها بیشتر مورد استناد قرار گرفته است. همچنین ۲۵ مجله نیز کمتر از یک‌چهارم مقاله‌هایشان مورد استناد قرار گرفته است.

پراکندگی استنادها برحسب سال نیز از موارد مورد توجه این بررسی بوده است. نمودار شماره ۱ وضعیت استناد به مقالات مجلات مورد بررسی را برحسب سال نشان می‌دهد.



نمودار ۱. پراکندگی میزان استناد به مقالات برحسب سال

همان‌طور که نمودار مزبور نشان می‌دهد، بیشترین استنادها به مقالات مورد بررسی در سال ۲۰۱۶ صورت گرفته است. بر مبنای این نمودار روند استناد به مقالات به‌طور کلی طی سال‌های اخیر، روندی افزایشی بوده است. این روند به‌ویژه از سال ۲۰۱۰، که هم تعداد مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی زیاد شده است و هم احتمالاً به خاطر آشنایی بیشتر دست‌اندرکاران و مدیران مجلات با استانداردهای نشر در سطح جهان، به‌صورت چشمگیری رشد یافته است. متوسط نرخ رشد استنادها طی این سال‌ها ۶۲.۲ درصد و با حذف استنادهای سال ۲۰۱۷ به ۷۳.۸ درصد می‌رسد. توجه به اینکه سهم هریک از مقالات مجلات مورد بررسی، از استنادهای دریافت‌شده چقدر است می‌تواند در راستای نوعی ارزیابی کیفی از مقالات منتشرشده تلقی شود. جدول شماره ۳ به دسته‌بندی میزان استناد به مقالات پرداخته است.

همان‌طور که از داده‌های جدول شماره ۳ برمی‌آید بخش قابل توجهی از مقالات (حدود ۹۳ درصد) کمتر از ۱۰ استناد دریافت کرده‌اند. به‌صورت دقیق‌تر، بیش از نیمی از مقالات حداکثر دو مرتبه و نزدیک به ۸۰ درصد آنها حداکثر ۵ مرتبه استناد دریافت کرده‌اند. بر مبنای اطلاعات این جدول تنها دو مقاله توانسته‌اند بیش از ۵۰ استناد دریافت کنند. از این حیث می‌توان گفت هرچند درصد قابل توجهی از مقالات مجلات مورد بررسی مورد استناد قرار گرفته‌اند با این حال توزیع این استنادها گویای آن است که این استنادها چندان جنبه پایدار ندارد و تعداد مقالاتی که به‌طور گسترده مورد توجه قرار گرفته و مورد استناد واقع شوند اندک است.

جدول شماره ۳. فراوانی استناد به هر یک از عناوین مقالات

میزان استناد	تعداد عناوین	درصد	درصد تجمعی
۷۱ - ۸۰	۱	۰.۰۴	
۶۱ - ۷۰	۰	۰.۰۰	۰.۰۸
۵۱ - ۶۰	۱	۰.۰۴	
۴۱ - ۵۰	۱	۰.۰۴	
۳۱ - ۴۰	۴	۰.۱۶	۱.۱۲
۲۱ - ۳۰	۲۳	۰.۹۲	
۱۱ - ۲۰	۱۴۷	۵.۸۹	۵.۸۹
۱۰	۴۹	۱.۹۶	
۹	۴۲	۱.۶۸	
۸	۵۶	۲.۲۴	۱۲.۸۵
۷	۷۷	۳.۰۸	
۶	۹۷	۳.۸۹	
۵	۱۶۶	۶.۶۵	
۴	۲۰۹	۸.۳۷	
۳	۲۹۰	۱۱.۶۲	۸۰.۰۵
۲	۴۱۹	۱۶.۷۹	
۱	۹۱۴	۳۶.۶۲	
مجموع	۲۴۹۶	۱۰۰	

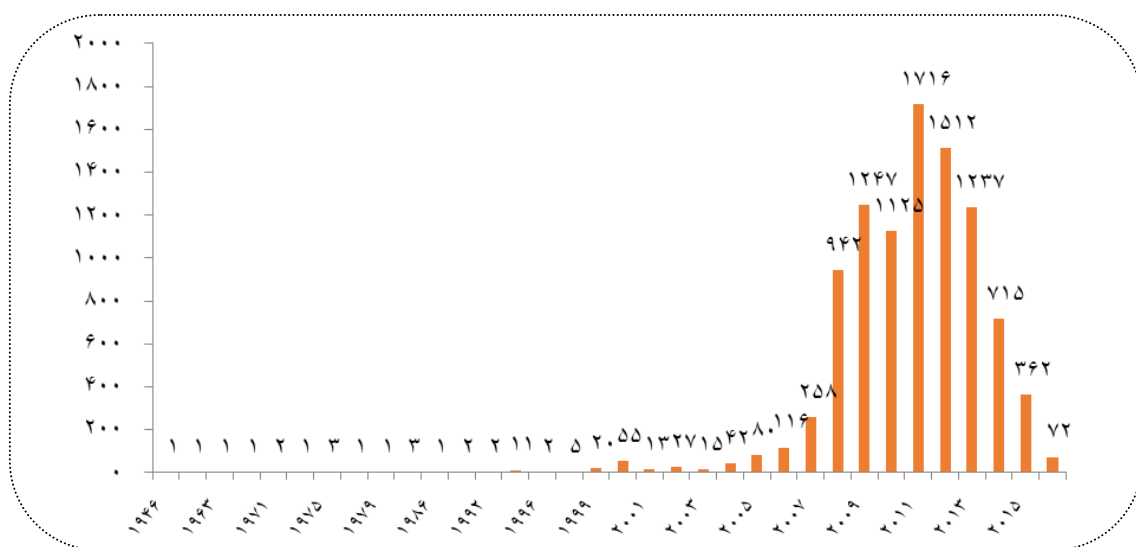
پاسخ به سؤال سوم پژوهش. پراستنادترین مقالات مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی کدام مقالات هستند؟

جدول شماره ۴ مجلاتی را سیاه می‌کند که برخی مقالات آنها توانسته‌اند بیش از ۱۰ استناد دریافت کنند.

جدول شماره ۴. مجلات با مقالات بیش از ۱۰ استناد

نام مجله	مقالات دارای بیش از ۱۰	کل مقالات منتشر شده	تعداد مقالات استنادشده	شروع انتشار مجله
J. of Agri. Sci. and Tech.	۷۷	۱۲۰۹	۷۰۹	۲۰۰۰
Int. J. of Plant Production	۵۴	۳۳۶	۲۵۵	۲۰۰۷
Iranian Journal Of Veterinary Research	۲۲	۷۱۸	۳۷۰	۲۰۰۰
Iranian Journal of Fisheries Sciences	۱۴	۶۹۴	۳۲۵	۲۰۰۰
Archives of Razi Institute	۶	۳۹۷	۱۵۳	۲۰۰۰
Journal of Recycling of Organic Waste in Agriculture	۲	۱۳۸	۹۲	۲۰۰۲
Casp. J. Environ. Sci.	۱	۲۹۵	۱۰۱	۲۰۱۲
Persian J. of Acarology	۱	۱۵۴	۶۵	۲۰۱۲
مجموع	۱۷۸	۳۹۴۱	۲۰۷۰	

بر اساس داده‌های جدول ۴ از میان ۳۳ مجله موجود مقالات تنها ۸ مجله بیش از ۱۰ استناد دریافت کرده است. سه مجله‌ای که بالاترین رتبه‌ها را در این جدول به خود اختصاص داده‌اند هم از قدمت انتشار بالاتری برخوردار هستند و هم لاجرم میزان مقالات منتشرشده آنها و رقم کلی مقالات استنادگرفته آنها بیشتر است. هرچند که البته در مورد مجله‌ای همچون Iranian J. of Fisheries Sci. با قدمتی مشابه مجله J. of Agri. Sci. and Tech؛ و با دارا بودن نیمی از مقالات منتشرشده نسبت به مجله مزبور، تعداد مقالات بیشتر از ۱۰ استناد آن تقریباً یک‌ششم این مجله است. مقالات مورد استناد قرار گرفته برحسب سال انتشارشان نیز مورد بررسی قرار گرفته‌اند که نتایج آن در نمودار شماره ۲ نشان داده شده است.



نمودار شماره ۲. فراوانی استنادها برحسب سال انتشار مقالات مورد استناد قرار گرفته

آن چنان‌که از اطلاعات این نمودار برمی‌آید مقالاتی که در سال ۲۰۱۱ منتشر شده‌اند با ۱۷۱۶ مورد (۱۷/۸۹ درصد) بیش از بقیه مورد استناد قرار گرفته‌اند. پس از آن مقالات سال ۲۰۱۲ با ۱۵۱۲ مورد (۱۵/۷۶ درصد) در رتبه دوم و مقالات سال ۲۰۰۹ با ۱۲۴۷ مورد (۱۳ درصد) در رتبه سوم قرار گرفته‌اند. بخشی از روند نزولی استناد به مقالات این مجلات احتمالاً مرتبط با دوره زمانی است که مقالات باید در منظر استفاده‌کنندگان قرار گیرد و بخشی دیگر احتمالاً می‌تواند به کیفیت این مقالات یا نحوه آگاهی‌رسانی و در دسترس قراردادن آنها به مخاطبان بالقوه باشد.

تعداد نویسندگانی که مقالاتشان مورد استناد قرار گرفته نیز حدود ۸۷۶۶ نفر هستند که بخش قابل توجهی (حدود ۷۰ درصد) از آنها را ایرانیان تشکیل می‌دهند. پس از ایران، بیشترین نویسندگانی که مورد استناد قرار گرفته‌اند از کشورهای آسیایی هستند. به طوری که هند با ۵۶۰ مورد استناد (۶/۳۹ درصد)، چین با ۳۵۲ مورد استناد (۴/۰۲ درصد) و ترکیه با ۲۲۷ استناد (۲/۹۵ درصد) به ترتیب بیش از بقیه کشورها استناد دریافت کرده‌اند.

### پاسخ به سؤال چهارم پژوهش. وضعیت خوداستنادی (استناد یک مؤلف به آثار خود) در مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی چگونه است؟

یکی دیگر از موضوعات قابل توجه، موضوع خوداستنادی است. اینکه مؤلفان در آثار و مقالات جدیدتر خود، تا چه حد به مقالات یا مدارک پیشینی که خود منتشر کرده‌اند استناد می‌کنند. در این پژوهش آن دسته از مقالاتی که نویسندگانشان به مقالاتی از خود در مجلات مورد بررسی استناد کرده‌اند ذیل عنوان خوداستنادی تعریف و استخراج شده است. جدول شماره ۵، یافته‌های پژوهش را در این باره نشان می‌دهد.

جدول شماره ۵. وضعیت خوداستنادی در مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی

ردیف	عناوین مجلات	کل استنادها	میزان خوداستنادی	درصد خوداستنادی
۱	Journal of Insect Biodiversity and Systematics	۱	۱	۱۰۰.۰
۲	Ira. J. of Veterinary Surgery	۳۷	۲۱	۵۶.۸
۳	Ira. J. of Veterinary Medicine	۳۲	۱۶	۵۰.۰
۴	J. of Plant Molecular Breeding	۲	۱	۵۰.۰
۵	J. of Crop Protection	۱۰۵	۴۵	۴۲.۹
۶	Applied Food BioTech.	۵	۲	۴۰.۰
۷	Int. J. of Aquatic Biology	۵۵	۲۱	۳۸.۲
۸	Ira. J. Of Genetics and Plant Breeding	۳	۱	۳۳.۳
۹	Mycologia Iranica	۳	۱	۳۳.۳
۱۰	Ecopersia	۳۵	۱۰	۲۸.۶
۱۱	Int. J. of Plant Production	۱۸۲۰	۳۹۴	۲۱.۶
۱۲	Ira. J. Of Veterinary Res.	۱۲۶۹	۲۳۸	۱۸.۸
۱۳	J. of Nuts	۳۴	۶	۱۷.۶
۱۴	Archives of Razi Institute	۴۴۹	۷۲	۱۶.۰
۱۵	J. of Agri. Sci. and Tech.	۳۵۰۶	۵۵۱	۱۵.۷
۱۶	J. of Recycling of Organic Waste in Agri.	۲۸۲	۴۰	۱۴.۲
۱۷	Persian J. of Acarology	۱۶۰	۲۲	۱۳.۸
۱۸	Veterinary Res. Forum	۲۰۷	۲۶	۱۲.۶
۱۹	Crop Breeding J.	۴۳	۵	۱۱.۶
۲۰	Ira. J. of Fisheries Sci.	۱۰۷۵	۱۱۷	۱۰.۹
۲۱	Int. J. of Agri. Management and Development	۲۴	۲	۸.۳
۲۲	Caspian J. of Environmental Sci.	۲۴۴	۱۱	۴.۵
۲۳	J. of Rangeland Sci.	۲۴	۱	۴.۲
۲۴	Ira. J. of Veterinary Sci. and Tech.	۲۵	۱	۴.۰
۲۵	Ira. J. of Applied Animal Sciences	۱۲۵	۳	۲.۴
۲۶	J. of Plant Physiology and Breeding	۶	۰	۰.۰
۲۷	J. of Live Stock Sci. and Tech.	۰	۰	۰.۰
۲۸	Poultry Sci. J.	۲	۰	۰.۰
۲۹	Environmental Resources Res.	۰	۰	۰.۰
۳۰	J. of Ornamental	۱۰	۰	۰.۰
۳۱	Iranian Journal of Aquatic Animal Health	۲	۰	۰.۰
۳۲	Journal of Ruminants Health Research	۰	۰	۰.۰
۳۳	International Journal of Horticultural Science and Technology	۵	۰	۰.۰
ک	مجموع	۹۵۹۰	۱۶۰۸	۱۶.۸

آن چنان که از داده‌های جدول شماره ۵ برمی‌آید، در مجموع ۱۶۰۸ (۱۶/۸ درصد) مورد از استنادات، جنبه خوداستنادی داشته‌اند. مطابق اطلاعات این جدول هیچ‌یک از استنادات مجلات *Journal of Ornamental International Journal of Horticultural Science and Journal of Plant Physiology and Breeding Technology* که به ترتیب ۱۰، ۶، و ۵ استناد داشته‌اند، خوداستنادی نبوده است. از سوی دیگر مجله *Journal of Insect Biodiversity and Systematics* با دارا بودن یک استناد، یک استناد هم جنبه خوداستنادی داشته است. باین حال، برای معنی‌دارتر کردن اطلاعات این جدول، اگر تعداد مجلاتی که میزان خوداستنادی آنها کمتر از ۱۰ درصد و بیش از ۵۰ درصد است را حذف کنیم، می‌توان نتیجه گرفت که میانگین میزان خوداستنادی در این مجلات، حدود ۲۳ درصد است. علاوه بر آن داده‌های این جدول نشان می‌دهند از ۱۱ مجله‌ای که بیش از ۱۰۰ استناد داشته‌اند، میزان خوداستنادی در آنها - به جز یک مجله - کمتر از ۱۶ درصد است.

### پاسخ به سؤال پنجم پژوهش. آیا ارتباطی میان ترکیب ملیتی نویسندگان و اعضای هیئت تحریریه مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایرانی و میزان استناد به آنها وجود دارد؟

نتایج بررسی حاضر نشان می‌دهند به‌طور کلی در تدوین و ارائه مقالات مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی کشور، حدود ۲۷۴۹۸ نویسنده از ۱۰۲ کشور نقش داشته‌اند. بیشترین نویسندگان مقالات کشاورزی انگلیسی‌زبان ایران از قاره آسیا هستند که سهم نویسندگان ایرانی در این میان بسیار زیاد است. باین حال حتی با در نظر گرفتن نویسندگان ایرانی، باز هم سهم نویسندگان آسیایی در تدوین و ارائه مقالات به این مجلات بیش از بقیه قاره‌هاست. قاره آفریقا با داشتن ۱۱۴۵ نویسنده (۴/۲ درصد) و نویسندگان کشورهای اروپای غربی با ۳/۲ درصد در رتبه دوم و سوم قرار دارند.

صرف‌نظر از کشور ایران که ۷۳/۸ درصد یا حدود سه‌چهارم نویسندگان مقالات مجلات را تشکیل می‌دهند، نویسندگان کشورهای هند با ۱۴۳۸ نویسنده (۵/۲۳ درصد)، چین با ۲/۰۹ درصد، و ترکیه با ۴۹۱ نویسنده (۱/۷۹ درصد) بیشترین همکاری را با مجلات کشاورزی ایرانی داشته‌اند در واقع بر اساس نتایج به‌دست‌آمده سهم نویسندگان ۹۵ کشور در تدوین مقالات مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران کمتر از یک درصد است.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند، مجله *Journal of Recycling of Organic Waste in Agriculture* مقالات بیشتری از نویسندگان غیرایرانی به چاپ رسانده است. سهم نویسندگان ایرانی در این مجله حدود ۲۰ درصد است. پس از آن مجله *International Journal of Plant Production* با ۹۱۶ نویسنده خارجی در مقابل ۴۰۸ نویسنده ایرانی از همکاری‌های جهانی بیشتری برخوردار بوده است و در رتبه سوم نیز مجله *Iranian Journal of Applied Animal Sciences* قرار دارد که سهم نویسندگان ایرانی و خارجی در آن تقریباً برابر است. در مجموع، از ۳۳ مجله مورد بررسی، سهم نویسندگان ایرانی در ۳۱ مجله بیش از ۵۰ درصد است.

همچنین بر اساس یافته‌های این پژوهش هرچند به نظر می‌رسد ارتباط معنی‌داری میان تعداد نویسندگان خارجی و میزان استناد وجود دارد اما این ارتباط قوت چندانی ندارد. به عبارت دیگر این عامل به‌تنهایی نمی‌تواند موجب ازدیاد استناد شده بلکه در ترکیب با برخی عوامل دیگر احتمالاً می‌تواند در دریافت استنادات بیشتر مؤثر باشد. جدول شماره ۶ میزان ارتباط میان تعداد نویسندگان خارجی و دریافت استناد را به تصویر می‌کشد.

ترکیب هیئت تحریریه نیز یکی دیگر از مؤلفه‌هایی است که احتمالاً می‌تواند در استنادپذیری مجلات نقش داشته باشد. بر این اساس هر چقدر ترکیب هیئت تحریریه جهانی‌تر بوده و افرادی معتبر از کشورهای شناخته‌شده‌تر در آن حضور داشته باشند احتمال اینکه نویسندگان اعتماد بیشتری به مجله کرده و به مقالات آن استناد کنند بیشتر است.



جدول شماره ۶. میزان همبستگی نویسندگان خارجی و تعداد استنادات

میزان استناد	درصد
۱	۰.۴۲۰۶۴۲

نتایج این مطالعه نشان می‌دهند روی هم‌رفته ۶۱۶ نفر از ۵۰ کشور مختلف (از جمله ایران) به‌عنوان عضو هیئت تحریریه ۳۳ مجله مورد بررسی فعالیت می‌کنند که به‌طور متوسط گویای ۱۸ عضو به ازای هر نشریه است. تعداد اعضای هیئت تحریریه این مجلات به تفکیک عنوان مجله در جدول شماره ۷ آمده است.

جدول شماره ۷. فراوانی اعضای هیئت تحریریه برحسب عنوان مجلات

عنوان	مجموع اعضا	اعضای ایرانی	درصد	اعضای غیرایرانی	درصد
Ira. J. of Applied Animal Sciences	۴۳	۱۷	۴۰	۲۶	۶۰
Veterinary Res. Forum	۳۲	۲۹	۹۱	۳	۹
J. of Agri. Sci. and Tech.	۲۸	۱۷	۶۱	۱۱	۳۹
Ira. J. of Veterinary Medicine	۲۵	۱۷	۶۸	۸	۳۲
Mycologia Iranica	۲۵	۲۳	۹۲	۲	۸
Persian J. of Acarology	۲۵	۵	۲۰	۲۰	۸۰
Applied Food BioTech.	۲۴	۱۴	۵۸	۱۰	۴۲
Int. J. of Aquatic Biology	۲۲	۱۰	۴۵	۱۲	۵۵
Int. J. of Plant Production	۲۲	۱۱	۵۰	۱۱	۵۰
J. of Crop Protection	۲۲	۱۸	۸۲	۴	۱۸
Ecopersia	۲۱	۱۴	۶۷	۷	۳۳
Ira. J. Of Veterinary Res.	۲۱	۱۹	۹۰	۲	۱۰
Environmental Resources Res.	۲۰	۱۲	۶۰	۸	۴۰
Ira. J. of Fisheries Sci.	۲۰	۹	۴۵	۱۱	۵۵
Int. J. of Horticultural Sci. and Tech.	۱۹	۶	۳۲	۱۳	۶۸
J. of Insect Biodiversity and Systematics	۱۹	۱۱	۵۸	۸	۴۲
Int. J. of Agri. Management and Development	۱۷	۸	۴۷	۹	۵۳
J. of Recycling of Organic Waste in Agri.	۱۷	۱۰	۵۹	۷	۴۱
Ira. J. of Aquatic Animal Health	۱۶	۱۱	۶۹	۵	۳۱
Ira. J. of Veterinary Sci. and Tech.	۱۶	۱۳	۸۱	۳	۱۹
Pultary Sci. J.	۱۶	۸	۵۰	۸	۵۰
Archives of Razi Institute	۱۵	۱۱	۷۳	۴	۲۷
J. of Rangeland Sci.	۱۵	۱۲	۸۰	۳	۲۰

ادامه جدول شماره ۷. فراوانی اعضای هیئت تحریریه برحسب عنوان مجلات

عنوان	مجموع اعضا	اعضای ایرانی	درصد	اعضای غیرایرانی	درصد
Crop Breeding Journal	۱۴	۱۰	۷۱	۴	۲۹
J. of Plant Physiology and Breeding	۱۴	۱۲	۸۶	۲	۱۴
Caspian J. of Environmental Sci.	۱۲	۱۰	۸۳	۲	۱۷
Ira. J. of Veterinary Surgery	۱۲	۹	۷۵	۳	۲۵
J. of Nuts	۱۲	۸	۶۷	۴	۳۳
J. of Ornamental	۱۲	۹	۷۵	۳	۲۵
J. of Ruminants Health Res.	۱۲	۱۲	۱۰۰	۰	۰
J. of Plant Molecular Breeding	۱۰	۹	۹۰	۱	۱۰
Ira. J. Of Genetics and Plant Breeding	۹	۹	۱۰۰	۰	۰
J. of Live Stock Sci. and Tech.	۹	۷	۷۸	۲	۲۲
مجموع	۶۱۶	۳۹۳	۶۴	۲۲۳	۳۶

بر اساس داده‌های جدول شماره ۷ بیشترین تعداد اعضای هیئت تحریریه مربوط به مجله Iranian Journal of Applied Animal Sciences که ۴۳ عضو داشته و کمترین تعداد مربوط به مجله Iranian Journal Of Genetics and Plant Breeding و Journal of Live Stock Science and Technology است که ۹ عضو دارد. در این جدول مزبور همچنین تعداد اعضای هیئت تحریریه ایرانی و نیز نسبت اعضای هیئت تحریریه بین‌المللی به اعضای ایرانی نیز ارائه شده است. با توجه به داده‌های مزبور، به‌طور کلی ۳۹۳ نفر (۶۴ درصد) از اعضای هیئت تحریریه مجلات را اعضای ایرانی آن تشکیل می‌دهند. همچنین برابر اطلاعات این جدول، مجله Persian Journal of Acarology با داشتن ۲۰ عضو بین‌المللی (۸۰ درصد) بیشترین اعضای بین‌المللی را در هیئت تحریریه خود دارد. پس از آن مجلات International Journal of Horticultural Science and Technology با ۱۳ عضو (۶۸ درصد) و Iranian Journal of Applied Animal Sciences با ۲۶ عضو (۶۰ درصد) از جمله مجلاتی هستند که در ترکیب هیئت تحریریه خود از بیشترین افراد بین‌المللی بهره می‌گیرند. در هیئت تحریریه مجلات Journal of Ruminants Health Research و Iranian Journal Of Genetics and Plant Breeding نیز اساساً هیچ فرد بین‌المللی حضور ندارد.

بررسی فراوانی اعضای هیئت تحریریه مجلات برحسب کشورها نیز نشان می‌دهد پس از کشور ایران، بیشترین اعضای بین‌المللی هیئت تحریریه مجلات با ۳۷ نفر از کشور آمریکا هستند. با فاصله‌ای قابل توجه پس از آن کشورهای استرالیا (با ۱۶ نفر)، ایتالیا (۱۵ نفر) و انگلستان (۱۵ نفر) قرار دارند که با هیئت تحریریه مجلات همکاری می‌کنند.

با به‌دست آوردن نتایج مربوط به میزان استنادها به مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران از یک‌سو و میزان حضور افراد بین‌المللی در هیئت تحریریه این مجلات می‌توان به بررسی میزان همبستگی آنها پرداخت. در این مطالعه برای بررسی میزان ارتباط این دو متغیر از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۸ قابل مشاهده است.

جدول شماره ۸. میزان همبستگی تعداد اعضای بین‌المللی هیئت تحریریه با میزان استناد به مجلات

تعداد استنادها	نسبت اعضای غیرایرانی هیئت تحریریه مجلات
۱	۱
تعداد استنادها	نسبت اعضای غیرایرانی هیئت تحریریه مجلات
۰.۱۵۱۴۴۷	۱

همان‌طور که از اطلاعات این جدول برمی‌آید عددی که میزان این همبستگی را نشان می‌دهد بسیار به صفر نزدیک است که گویای رابطه ضعیف این دو متغیر است. به عبارت دیگر این‌طور به نظر می‌رسد که استنادآوری مجلات دست‌کم از عامل بین‌المللی بودن اعضای هیئت تحریریه مجلات چندان تبعیت نمی‌کند.

### بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر در پی شناسایی میزان استفاده از مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی کشور بر مبنای میزان استناد به آنها در سطح بین‌المللی بوده است. به این منظور ۳۳ مجله انگلیسی‌زبان از فهرست آبان ماه ۱۳۹۵ نشریات علمی معتبر وزارت علوم در حوزه کشاورزی انتخاب و داده‌های استنادی آنها از پایگاه استنادی اسکوپوس استخراج شده است. به‌طور کلی مرور تاریخ تأسیس این مجلات نشان می‌دهد که با مجلاتی جوان و نسبتاً نوپا مواجه هستیم. بر اساس نتایج حاصل‌شده حدود دو سوم نشریات مورد بررسی از سال ۲۰۱۱ به بعد منتشر شده‌اند. علاوه‌بر آن مجلات نسبتاً قدیمی‌تر نیز خود را به شکل حرفه‌ای در سطح جهانی عرضه نکرده‌اند. از همین روی به نظر نمی‌رسد بتوان انتظار استناد زیاد به این مجلات را در سطح جهانی داشت. از سوی دیگر بیش از ۹۰ درصد این مجلات با بودجه عمومی کشور و نه از سوی بخش خصوصی اداره می‌شوند. به همین دلیل، احتمالاً انگیزه لازم برای عرضه مجله به‌عنوان یک کالای ارزشمند که نظر مشتریان بالقوه خود را جلب کرده و از راه اشتراک و فروش نشریات تأمین بودجه شوند کمتر وجود داشته است.

در پاسخ به سؤال اول این پژوهش که ویژگی‌های منابع استنادکننده را مورد توجه قرار داده باید گفت به‌طور کلی ۸۳۰۰ مقاله بین‌المللی ۹۵۹۰ مرتبه به مقالات ۳۳ مجله مورد بررسی استناد کرده‌اند. بیشترین استنادها مربوط به سال ۲۰۱۶ می‌باشد. این تعداد استناد از ۲۰۷۸ عنوان منبع نشئت می‌گیرد که بیشترین نوع منابع استنادکننده، مقالات مجلات بوده‌اند. با توجه به فراوانی بیشتر مقالات نسبت به سایر انواع منابع، این موضوع طبیعی خواهد بود. عمده ناشران این مجلات از سه کشور ایالات متحده آمریکا، انگلستان و هلند هستند. نتایج نشان دادند حدود نیمی از مجلات استنادکننده از نظر کیفی در چارک‌های اول و دوم رده‌بندی پایگاه سایماگو<sup>۱</sup> قرار گرفته‌اند که بر این مبنای ادعا کرد سطح کیفی مجلات مورد بررسی از میزان قابل قبولی برخوردار است. هرچند بلافاصله باید یادآور شد مجلاتی که بیشترین استناد را به مجلات کشاورزی انگلیسی‌زبان داشته‌اند ایرانی بوده و از نظر کیفی هیچ‌یک در چارک اول قرار ندارند. ترکیب ملیتی نویسندگان استنادکننده نیز نشان می‌دهد حدود یک سوم آنها ایرانی بوده و بقیه از ۱۴۶ کشور جهان می‌باشند. این نتیجه با نتایج پژوهش عرفان‌منش و اخلاقی (۱۳۹۵) که در آن استنادکننده‌های ایرانی حدود دو سوم استنادکننده‌ها را تشکیل داده‌اند، چندان همخوانی ندارد. از این‌رو شاید بتوان نتیجه گرفت که مقالات مجلات کشاورزی انگلیسی‌زبان کشور از مقبولیت بیشتری در سطح بین‌المللی برخوردار است. در میان نویسندگان استنادکننده خارجی، نویسندگان کشورهای هند، چین و برزیل بیشترین فراوانی را دارند. همچنین، بر مبنای یافته‌های این پژوهش،

1 . <https://www.scimagojr.com/>

روند استناد به مقالات به طور کلی طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶ روندی افزایشی بوده است که به نظر می‌رسد این امر با روند شکل‌گیری گسترده مجلات کشاورزی انگلیسی‌زبان کشور و نیز توجه و تلاش بسیاری از آنها برای ورود به نمایه‌های بین‌المللی برای هرچه بیشتر دیده‌شدن نسبت مستقیم دارد.

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش در خصوص ویژگی‌های مجلات استنادشونده نیز باید گفت به‌طور کلی از بین ۷۴۷۶ مقاله منتشرشده توسط ۳۳ مجله انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران، به ۲۴۹۵ (۳۳/۴ درصد) مورد آنها دست‌کم یکبار استناد شده است. نرخ استناد به ازای هر مقاله ۱/۲۸ می‌باشد. با توجه به داده‌های پایگاه سایماگو این میزان استناد در مقایسه با ده مجله برتر این حوزه در سطح جهان حدود یک‌دهم و در سطح خاورمیانه تقریباً یکسان است. از این رو می‌توان این میزان استناد را در مجموع قابل قبول دانست هرچند که برای جهانی‌شدن لازم است از ابزارهایی همچون شبکه‌های اجتماعی بهره بیشتری گرفت. با این حال، نتایج نشان می‌دهند بخش قابل توجهی از مقالات (حدود ۹۳ درصد) کمتر از ۱۰ استناد دریافت کرده‌اند. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند مقالاتی که در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ منتشر شده‌اند بیش از مقالات دیگر مورد استناد قرار گرفته‌اند. طبیعتاً مهم‌ترین دلیل این موضوع به‌دست‌آمدن زمان لازم برای دیده‌شدن مقالات قدیمی‌تر و واردشدن آنها به چرخه استناد است.

یافته‌های این مطالعه نشان دادند در مجموع حدود ۲۶۶۲۵ نویسنده از ۱۰۱ کشور در تدوین مقالات مجلات این مجموعه نقش داشته‌اند. از این تعداد ۷۳/۳۹ درصد یا حدود سه‌چهارم آنان از کشور ایران بوده و پس از آن سهم کشورهای هند، چین و ترکیه بیش از بقیه کشورهاست. این نتیجه که تا حد زیادی با نتایج مطالعه آندری، تئودرسکا، و میریکا (۲۰۱۶) همخوانی دارد باعث می‌شود این‌گونه مجلات سبقه بومی بودن را بیشتر تقویت کرده و نتایج مطالعات در محدوده‌ای کم‌اثر باقی بماند. بررسی ارتباط میان تعداد نویسندگان خارجی و میزان استنادآوری این مقالات نشان داد ارتباط معنی‌دار ضعیفی بین آنها وجود دارد. چنانچه سهم کشورهایایی که به لحاظ علمی پیشرو هستند در تدوین مقالات این‌گونه مجلات زیاد باشد می‌توان به افزایش میزان استنادات مقالات امیدوار بود.

در پاسخ به سؤال سوم نیز باید اشاره کرد پراستنادترین مقاله این مجموعه حدود ۸۰ استناد دریافت کرده است. بر اساس یافته‌های این پژوهش، به‌طور کلی تعداد مقالاتی که استناد زیادی به دست آورده باشند زیاد نیست به‌طوری که تنها ۷ مقاله از مجموع ۲۴۹۵ عنوان مقاله توانسته‌اند بیش از ۳۰ استناد دریافت کنند. مقالات نسبتاً پراستناد این مجموعه در بازه ۶ تا ۱۰ استناد قرار می‌گیرند که در این بازه حدود ۱۳ درصد مقالات (۳۲۱ عنوان) وجود دارند. علاوه بر آن مقالات پراستناد این مجموعه عمدتاً متعلق به دو مجله هستند.

چهارمین سؤال این پژوهش مربوط به خوداستنادی بوده است که باید گفت مجلات مورد بررسی از حیث میزان خوداستنادی در شرایط متفاوتی با یکدیگر قرار دارند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهند میانگین میزان خوداستنادی در این مجلات ۱۶/۸ درصد می‌باشد. با مبنای قراردادن میزان خوداستنادی در مجلاتی که بیش از ۱۰ استناد دارند، میانگین خوداستنادی به ۱۸/۷ درصد می‌رسد. این رقم در مقایسه با برخی مطالعات مشابه از جمله مطالعه رن و روسیو (۲۰۰۲) و نیز مطالعه رام، کاتاریا، و احمد (۲۰۱۴) و نیز عبدخدا، نورزی، و محمدی (۱۳۹۰) نسبتاً پایین‌تر بوده و قابل قبول به نظر می‌رسد.

در پاسخ به آخرین سؤال پژوهش نیز باید گفت بررسی تعداد و ترکیب هیئت تحریریه این مجلات نشان داد که ۶۱۶ نفر به‌عنوان اعضای هیئت تحریریه با مجلات مورد بررسی همکاری می‌کنند. از این تعداد ۳۹۳ نفر (۶۳/۸ درصد) ایرانی بوده و بقیه اعضا از ۵۰ کشور مختلف هستند. سهم کشور آمریکا (با ۶/۰۱ درصد)، استرالیا (۲/۶

بررسی میزان استنادپذیری و رؤیت‌پذیری مقالات نشریات انگلیسی‌زبان ایرانی در حوزه کشاورزی ...

درصد)، و ایتالیا و انگلستان (هرکدام با ۲/۴۴ درصد) در این میان بیش از سایر کشورهاست. عرفان‌منش و نوجوان (۱۳۹۵) نیز در پژوهش خود در خصوص ترکیب ملیتی اعضای هیئت تحریریه مجلات ایرانی پایگاه وب علوم به نتایج مشابهی رسیده‌اند. نتایج این بررسی همچنین نشان دادند در تنها ۷ مجله بیش از نیمی از اعضای هیئت تحریریه افرادی بین‌المللی هستند. بررسی میزان همبستگی میان تعداد اعضای بین‌المللی هیئت تحریریه و میزان استنادآوری نشریه نیز گویای این واقعیت است که رابطه مستقیمی میان این دو عامل وجود ندارد. این نتیجه هم‌راستا با نتیجه مطالعاتی است که از سوی نیزونگر (۲۰۰۲) در خصوص مجلات علوم سیاسی، تجارت، و ژنتیک و نیز کیم (۲۰۱۰) انجام شده است.

در مجموع می‌توان گفت با وجود آنکه تلاش‌های قابل توجهی برای انعکاس نتایج پژوهش‌های پژوهشگران ایرانی از طریق انتشار مجلات علمی به زبان انگلیسی در حوزه کشاورزی صورت گرفته است؛ با این حال این تلاش‌ها در سطح گسترده و جهانی توأم با موفقیت زیادی نبوده و تنها در سطح منطقه‌ای می‌توان نتایج این تلاش‌ها را قابل قبول دانست. تبلور این موفقیت در دریافت میزان استنادهای مناسب در مقایسه با برخی کشورهای منطقه (مانند ترکیه) است. علاوه بر این کیفیت مجلاتی که این دسته از منابع ایرانی را مورد توجه قرار داده و به مقالات آنها استناد کرده‌اند نیز به طور نسبی قابل قبول است. هرچند دلایل موفقیت نه چندان زیاد مجلات مورد بررسی در رؤیت‌پذیری جهانی موضوع پژوهش جداگانه‌ای می‌تواند باشد با این حال بخشی از این عدم موفقیت احتمالاً به ناپابودن مجلات منتشرشده به زبان انگلیسی و بخش دیگر احتمالاً به ناآشنا بودن روش‌های مختلف عرضه مطالب و کسب استنادهای بیشتر از سوی دست‌اندرکاران مجلات بازمی‌گردد. شرایط اجتماعی و سیاسی حاکم بر جامعه ایران که گاه ممکن است برخی از تلاش‌های پژوهشگران را برای همکاری با هم‌تایان خود در سطح جهانی با موانع پیش‌بینی‌نشده روبه‌رو سازد احتمالاً بخش دیگری از این دلایل را تشکیل خواهد داد.

### پیشنهاد‌های اجرایی پژوهش

بنا بر آنچه گذشت میزان استنادپذیری مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی ایران در سطح جهانی از میزان بالایی برخوردار نیست. از این رو لازم است مدیران مسئول این مجلات با اتخاذ راهکارهایی که می‌تواند به رؤیت‌پذیری و دریافت استناد هرچه بیشتر مقالات این مجلات کمک کند توجه خاصی داشته باشند. از جمله مهم‌ترین این راهکارها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- جلب همکاری نویسندگان و افراد سرشناس هر حوزه، و نیز اخذ مقالاتی از نویسندگان پراستاد حوزه‌های مختلف کشاورزی؛
- ۲- استفاده از شبکه‌های اجتماعی عمومی (مانند فیس‌بوک، توییتر، لینکداین) و علمی (مانند ریسرچ‌گیت، آکادمیا) برای معرفی مقالات به مخاطبان حوزه‌های علمی.

### پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

- ۱- پیشنهاد می‌شود استنادپذیری مجلات انگلیسی‌زبان کشاورزی در پایگاه گوگل اسکالر که پوشش گسترده‌تری دارد نیز مورد مطالعه قرار گیرد؛
- ۲- پیشنهاد می‌شود مشکلات و چالش‌هایی که این‌گونه مجلات در اخذ مقاله، داوری، همکاری‌های مربوط به عضویت در سردبیری دارند با استفاده از روش‌های کیفی پژوهش مورد بررسی قرار گیرند.

## فهرست منابع

- براون، تیور، گلانزل، ولنگانگ و شوبرت، آندرتاس. (۱۳۷۴). شاخص‌های علم‌سنجی، ارزیابی تطبیقی فعالیت‌های انتشاراتی و تأثیرگذاری ارجاعات ۳۲ کشور. ترجمه محمداسماعیل ریاحی. رهیافت، ۸: ۷۰-۸۰.
- بهمن‌آبادی، علیرضا و زارع، رسول. (۱۳۹۳). سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی در گذر زمان. تهران: سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی.
- زاهدی، زهره. (۱۳۹۲). بررسی میزان استفاده از انتشارات انگلیسی‌زبان منتشرشده در مجلات بین‌المللی ایرانی در مندلی. همایش سنجش علم: ارزشیابی و آسیب‌شناسی (برونداهای علمی). اصفهان: دانشگاه اصفهان.
- عبدخدا، هیوا، نوروزی، علیرضا و محمدی مسعود. (۱۳۹۰). بررسی میزان همبستگی خوداستنادی و شاخص‌های علمی-پژوهشی انگلیسی‌زبان ایرانی حوزه پزشکی نمایه‌شده در نمایه‌نامه استنادی اسکوپوس در فاصله سال‌های ۲۰۰۹-۲۰۰۵. مجله دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران (پی‌اورد سلامت)، ۵(۳)، ۲۷-۳۸.
- عرفان‌منش، محمدامین و نوجوان، فرشته. (۱۳۹۵). جایگاه کیفی و رؤیت بین‌المللی مجله‌های ایرانی نمایه‌شده در پایگاه گزارش استنادی نشریات. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۳۲(۱)، ۵۱-۷۳.
- فهرست نشریات علمی معتبر وزارت علوم - آبان ماه ۹۵. (۱۳۹۶). بازیابی شده از:  
<https://rppc.msrt.ir/fa/download/category/208/%D9%81%D9%87%D8%B1%D8%B3%D8%A A-%D9%86%D8%B4%D8%B1%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D8%B9%D8%AA%D8%A8%D8%B1> (دسترسی در ۹۵/۸/۲۳)
- Andrei, T., Teodorescu, D., & Mirica, A. (2016). Beyond the Impact Factor: measuring the international visibility of Romanian social sciences journals. *Scientometrics*, 108(1), 1-20.
- Araujo Ruiz, J. A., Hooydonkb, G. V., Torricella Morales, R. G., & Jorge, R. A. (2005). Cuban scientific articles in ISI Citation Indexes and CubaCiencias databases (1988-2003). *Scientometrics*, 65(2), 161-171.
- Chinchilla-Rodrı, Z., Miguel, S., & Moya-Anego'n, F. (2015). What factors affect the visibility of Argentinean publications in humanities and social sciences in Scopus? Some evidence beyond the geographic realm of research. *Scientometrics*, 102(1), 789-810.
- Collazo-Reyes, F., Luna-Morales, M. E., Russel, J. M., & Pérez-Angóna, M. A. (2008). Publication and citation patterns of Latin American & Caribbean journals in the SCI and SSCI from 1995 to 2004. *Scientometrics*, 75(1), 145-161
- Davarpana, M., & Behrouzfar, H. (2009). International visibility of Iranian ISI Journals: A citation study. *Aslib Proceedings*, 61(4), 407-419.
- Goehl, T. J., Flanagan, A. (2008). Enhancing the Quality and Visibility of African Medical and Health Journals. *Environmental Health Perspectives*. 116 (12), 514-515.

- He, T., & Liu, W. (2009). The internationalization of Chinese scientific journals: A quantitative comparison of three chemical journals from China, England and Japan. *Scientometrics*, 80(3), 585–595.
- Kim, M.-J. (2010). Visibility of Korean science journals: an analysis between citation measures among international composition of editorial board and foreign authorship. *Scientometrics*, 84(2), 505–522.
- Mingers, J., Leydesdorff, L.(2015). A Review of Theory and Practice in Scientometrics. *European Journal of Operational Research*. 246, 1–19.
- Nisonger, E. T. (2002) The relationship between international editorial board composition and citation measures in political science, business, and genetics journals. *Scientometrics*, 54(2), 257–268
- Park, H. W., & Leydesdorff, L. (2008). Korean journals in the Science Citation Index: What do they reveal about the intellectual structure of S&T in Korea? *Scientometrics*, 75(3), 439–462.
- Pouris, A. (2005). An assessment of the impact and visibility of South African journals. *Scientometrics*, 62(2), 213- 222.
- Ram, S., Kataria, S., & Ahmad, S. (2014). An Assessment of the Visibility of Indian Journals in Social Science Citation Index – Journal Citation Report. *Journal of Information Management*, 1(1), 1-18.
- Ren , S., & Rousseau, R. (2002). International visibility of Chinese scientific journals. *Scientometrics*, 53(3), 389-405.
- Sammarco P. W. (2008). Journal visibility, self citation, and reference limits: Influences in impact factor and author performance review. *Ethics Sci Environ Polit.*;8:121–125.
- Wang, S., Wang, H., & Weldon, P. R. (2007). Bibliometric analysis of English-language academic journals of China and their internationalization. *Scientometrics*, 73(3), 331-343.
- Zainab, A. N. (2008). Internationalization Of Malaysian Mathematical And Computer Science Journals. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 13(1), 17-33.